

РЕЦЕНЗІЇ

Р. А. Калюжний,
доктор юридичних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ¹

Розробка та впровадження інформаційних технологій сьогодні вважається суттєвим фактором підвищення ефективності соціальної діяльності в різноманітних сферах буття людини. На часі, зміст дискусій, що відбуваються з приводу визначення необхідності та меж правового регулювання суспільних відносин щодо інформаційної безпеки людини свідчить про актуальність обраної автором тематики.

В монографії здійснено критичний аналіз підходів, які використовуються у різних галузях науки – теорії безпеки, праві, політології, соціології та психології - щодо використання термінів «інформаційна безпека людини», «інформаційне середовище», «свобода інформації», «інформаційні права і свободи» тощо.

Автор висловлює позицію, що в сучасній науковій думці відсутній однозначний підхід до визначення інформаційної безпеки людини. Проаналізувавши науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, а також законодавство понад двадцяти країн світу, О.О. Золотар визначає онтологічний, гносеологічний і логічний зміст цієї багатовимірної наукової категорії.

В результаті досліджень особливостей прав людини в інформаційному суспільстві автор приходить до обґрунтованого висновку про те, що правовий аспект становлення нового соціокультурного простору інформаційного суспільства і ролі людини в ньому проявляється як через появу нового покоління прав людини – інформаційних, так і в насиченні інформаційним виміром традиційних прав або прав і свобод, що належать до трьох перших поколінь – особистих, політичних, економічних, соціальних, екологічних тощо. Цей висновок дозволив авторові в подальшому сформулювати концептуальне бачення інформаційних прав і свобод людини, під яким розуміє комплекс прав, похідних від свободи інформації, як фундаментального права людини, до яких відносить: 1) інформаційні права, що пов'язані з особою (особистістю) людини –право на захист персональних даних, право визначати конфіденційність інформації та розпоряджатися нею; 2) право власності на інформацію; 3) право на доступ до інформації – в широкому розумінні, тобто доступ до публічної, екологічної, правової, наукової та інших видів інформації, в тому числі необхідної для реалізації інших прав та свобод – політичних прав, право на освіту, право на безпечне для життя та здоров'я довкілля, трудових та інших прав; 4) свобода поширення інформації будь-яким законним способом, яка є необхідною умовою повноцінного життя людини в демократичній державі, а також існування самого громадянського суспільства, її реалізація пов'язана з свободою думки і слова, правом на вільне вираження своїх поглядів і переконань; 5) право на безпечне інформаційне середовище.

Заслуговує на увагу позиція автора щодо недопустимості в демократичному суспільстві протиставлення свободи інформації (як фундаментального права людини) та інформаційної безпеки. Тому для визначення належного в демократичному суспільстві стану рівноваги між ними, важливим є розуміння суті інформаційної безпеки людини, її співвідношення з іншими видами безпеки, а також системи її правового забезпечення.

Підкреслюючи практично універсальний характер проблеми інформаційної безпеки людини автор дослідив деякі з правових проблем, що мають прикладне значення. Зокрема, виходячи від неоднакових умов щодо можливості реалізації своїх прав і свобод в інформаційній сфері, що визначає їх ступінь захищеності в інформаційному суспільстві, види і інтенсивність небезпек, що їм загрожують,

автор визначає окремі категорії людей як об'єктів інформаційної безпеки, що характеризуються наявністю спільних інформаційних загроз їх безпеці і необхідністю особливого правового забезпечення. Зокрема, в цьому дослідженні увагу присвячено наступним: 1) окремі вікові групи: насамперед, діти, підлітки і молодь, а також люди похилого віку; 2) люди з обмеженими фізичними можливостями, особливостями інтелектуального розвитку та психосоціальними особливостями; 3) люди, що здійснюють діяльність, яка має або може мати значимі соціальні наслідки – державні службовці, медійні особи та журналісти, правозахисники, громадські активісти і політичні діячі тощо; 4) населення окремих регіонів країни чи населених пунктів, що володіє специфічними соціокультурними особливостями, в т.ч. релігійними, етнічними, мовними, демографічними; 5) люди, що пов'язані з АТО – військовослужбовці, які беруть чи брали участь в АТО, їх сім'ї, а також сім'ї загиблих, населення окупованих територій, «сірої» зони, внутрішньо переміщені особи тощо; 6) український народ.

В монографії також наведені результати порівняльно-правового аналізу міжнародного та вітчизняного законодавства, аналізу наукової літератури щодо правового забезпечення інформаційної безпеки людини. На основі аналізу зроблено висновок про необхідність гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародним у сфері правового регулювання захисту персональних даних, зокрема, щодо створення на рівні незалежного органу держави інституту інформаційного комісара, діяльність якого буде спрямована на захист прав і свобод людини в інформаційній сфері, зокрема, права на доступ до публічної інформації та захист персональних даних. Такому інституту необхідно надати достатні важелі впливу, з однієї сторони, на формування інформаційного законодавства, наприклад, шляхом обов'язкової експертизи нормативних актів що зачіпають відповідні права людини, з іншої – повноваження щодо припинення правопорушень та відновлення порушених прав.

Теоретичні та практичні дослідження автора ґрунтовані на результатах системного, порівняльно-правового аналізу вітчизняного, європейського та інших держав інформаційного законодавства, а також міжнародних правових актів.

Практична значимість розкритих у дослідженні положень та пропозицій полягає у тому, що вони можуть бути корисними в процесі законотворчої, та правозастосовної діяльності, використані широким колом науковців для дослідження проблем удосконалення правових основ інформаційної безпеки людини.

Поряд з комплексністю та системністю проблем, що розглядаються, треба зауважити, що ряд питань означених у монографії, на наш погляд, потребує більш детального розкриття. Це, насамперед, проблематика правового закріплення цифрових прав людини. Крім того, запропоновані напрями вдосконалення інформаційного законодавства потребують відповідної деталізації та конкретизації.

Інші висловлені думки та побажання щодо структури та змісту, а також зроблені зауваження стосовно оформлення тексту монографії не зменшують наукової цінності рецензованої праці. Таким чином, слід зазначити, що монографія Золотар Ольги Олексіївни «Інформаційна безпека людини: теорія і практика» має наукову та практичну цінність для використання як науковцями, так і фахівцями-практиками в галузі права, безпеки, політології, соціології, психології, в тому числі викладачами, студентами та слухачами як гуманітарних, так й технічних навчальних закладів, а також іншими читачами, які цікавляться інформаційно-правовою проблематикою.

*Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. – Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. – 446 с.